

De redactie nodigt lezers uit boeken te recenseren voor deze rubriek

Mathijs Bouman heeft met *Hollandse overmoed* een prachtig boek geschreven. Dit is een schoolvoorbeeld van hoe je de economische wetenschap uit zijn ivoren toren trekt en op straat kwakt. Wat heb je aan wetenschap als zijn beoefenaren niet in staat zijn om kennis en visie met anderen te delen? Je kunt daarvoor een ESB-artikel benutten, maar laten we wel zijn, de ESB wordt niet door iedereen gelezen. Bouman heeft ervoor gekozen om in boekvorm het verhaal te vertellen van de opmerkelijke opkomst en neergang van de Nederlandse economie in de afgelopen tien jaar en dat is een goede keuze geweest. Zijn analyse is breed, gedegen en aanstekelijk. We zappen in hoog tempo langs alle relevante beleidsterreinen zoals de sociale zekerheid, invoering van de euro, oververhitting van de woningmarkt, internethype, beurscrash en nog veel meer. Al die onderwerpen worden van deskundig commentaar voorzien waarbij we ook nog een flink stuk economie uitgelegd krijgen. De grote verdienste van de auteur is dat we bij dat alles niet in slaap vallen. Via prikkelende citaten, opmerkelijke anekdotes en idiote details zoals de bijnaam van Wim Dik, door zijn vrouw liefkozend 'de handgranaat' genoemd, blijft de lezer moeiteloos bij de les. De titel van dit boek verwijst naar de groeiende nationale overtuiging in de tweede helft van de jaren negentig dat de hoogconjunctuur gedragen werd door structurele verbeteringen in de economie. Dat bleek een illusie. Bouman had in die zin ook voor de titel 'Hollandse Hoogmoed' kunnen kiezen. Hoogmoed komt ten val, tenslotte, en dat is precies wat er gebeurde. De conjunctuur zakte in, de structurele hervormingen waren minder sterk dan gedacht en beleidsfouten deden de rest: de economie belandde na 2001 in een historisch lange recessie, die Nederland in Europa in *no time* van koploper tot rode lantaanrager degradeerde. Het Nederlandse overlegmodel via SER en Stichting van de Arbeid speelde bij de overmoed volgens Bouman een centrale rol. Hij claimt dat Melkert en de vakbeweging rond 1996 doelbewust met een charmeoffensief voor de Nederlandse polderinstituten begonnen als reactie op de liberale aanval in het eerste Paarse kabinet. Dat offensief en de opmerkelijke groeispurt van de economie voedde het buitenlandse enthousiasme voor de Nederlandse aanpak als een uniek recept voor groei en werkgelegenheid. Kok mocht met de groten der aarde (Clinton, Blair) meepraten over de Derde Weg en werd in 1997 zelfs uitgeroepen tot premier van de wereldrege-

M. Bouman (2006)
Hollandse overmoed: Hoe de beste economie van de wereld ontspoorde.
Amsterdam: Uitgeverij Balans.

ring. Gevolg van de buitenlandse waardering was dat de nuchtere Hollanders zelf in het succes van hun model gingen geloven. De overmoed was geboren. Bouman's analyse van dit proces is een verademing. Hij biedt een kijkje in de keuken van de Nederlandse polder zonder de overdreven overtuiging dat consensus een uniek aspect van de Nederlandse cultuur is, zoals vaak bij dit soort analyses gebeurt. Aan de andere kant begaat hij niet de fout om via de hype het sociaal-economische overleg belachelijk te verklaren. Hij schetst met een nuchtere blik de voor- en nadelen van de wijze waarop het beleid in ons land met vallen en opstaan via overleg en handjeklap tot stand komt. Zo leert hij ons hoe economie in beleid wordt vertaald en dat zou voor alle economen in opleiding verplichte kost moeten zijn.

De achtbaanrit van de Nederlandse economie in 1995-2005 was vooral conjunctureel bepaald en eigenlijk niet te beïnvloeden, concludeert Bouman. Zijn we dus veroordeeld tot een matige BBP-groei van twee à drie procent terwijl de opkomende economieën in de wereld ons links en rechts voorbijsnellen? Niet helemaal. Bouman verwerpt met kracht het sombere beeld dat door Balkenende cum suis de afgelopen jaren van de economische dynamiek is geschetst. Hij vindt dat het beleid voorbijgaat aan de belangrijkste structurele verandering van de economie, die volgens hem de motor van toekomstige economische groei kan vormen. Deze verandering is de opkomst van de commerciële dienstverlening. Nederland zou een gebrek aan ondernemerschap hebben? Onzin! Ondernemerschap genoeg in ons land getuige de nationale handelsgeest op vrijmarkten en websites als marktplaats.nl. Het probleem is dat die handelsgeest onvoldoende wordt omgezet in nieuwe bedrijven omdat we werken in loondienst zo aantrekkelijk vinden. Nederland lijdt volgens Bouman aan een 'ondernemersval'. Om die te verwijderen moet werken meer op ondernemen gaan lijken zodat werknemers sneller de stap naar zelfstandig ondernemerschap zullen zetten. Dat vraagt een forse afbraak van sociale rechten waar je vraagtekens bij kunt zetten, maar daar gaat het nu niet om. Bouman heeft een visie en probeert die zoals een goed koopman betaamt op een aantrekkelijke manier aan de man te brengen. Uit de verkoop zal moeten blijken of zijn formule aanslaat.

BERT TIEBEN

Werkzaam als beleidsmedewerker bij de SER